

«Αναποφάσιτος, λέει, ο Όθων. Καλέ που βρέθηκε; Συμπούμαι ένα χαρακτηριστικό επεισόδιο. Είχε πάει να παρουσιάσει στο βασιλέα κάποιος βουλευτής, που από κυβερνητικός είχε γίνει αντιπολιτευόμενος. — Δέ μου λέτε, τόν ρωτάει ο Όθων με τα μάτια άγριεμένα, επήγατε και δείξ με το κόμμα των έχθρων μου; — Δηλαδή, άρχισε να μουρμουρίζει ο βουλευτής, σ' ένα ζήτημα έτυχε να συμφωνήσω με την αντιπολίτευση...»

«— Σιωπή, βροντοφωνάζει ο Μεγαλειότατος και τραβάει το σπαθί του...»

«Ο βουλευτής τó κόβει λάσπη, κατακυλάει σαν άστραπη τις σκάλες. Κι' ο βασιλιάς άπόκοντα, με τό σπαθί γυμνός. Τρεχάλα ο βουλευτής. Τρεχάλα ο βασιλιάς Τέλος πάντων, να μη σάς τὰ πολυλογώ, του ξέφυγε... Είχε φτάσει ο Όθων ως τὰ προπύλαια του Παλατιού· δέν μπορούσε να βγῆ παρά έξω...»

—Κερατά, εφώνασε. έδαλε τό σπαθί στη θήκη και άνέβηκε στο γραφείο του λυσσασμένος από θυμό.

Κι' έπειτα λένε πως δέν είχε θέληση...»

Σας δίνω τό λόγο μου, πως αυτά που δηγήθηκα τ' άκουσα με τὰ αυτιά μου από άνθρωπο που θεωρεί τόν εαυτό του τήν αυθεντικώτερη πηγή για τήν 'Ιστορία του Όθωνος και γι' αυτό άκριδώς είναι ένθουσιασμένος που παίζουν έργα τραβηγμένα από αυτή τήν εποχή.

«Έμαθα πως τοιμάζεται ο «Όων έξοριστος» και έτσι θα συμπληρωθῆ ἡ τριλογία. Και ύστερα πάλι άπ' άρχῆς τῆ βιογραφία Του, ως που να πάθει όριστική έξωση κι' από τὰ προγράμματα των θεάτρων.

Τό ιστορικό δράμα που παίζτηκε τήν περασμένη βδομάδα έγινε άφορμή ενός λυπηρού επεισοδίου που είχε και τ' άνάποδά του.

Α'. Τά ποσοστά από τήν είσπραξη των λεφτών τὰ παίρνανε και οι δύο συγγραφείς, ένῶ τήν είσπραξη του ξύλου τήν άνάλαβε ένας μονάχα!

Και Β'. Τήν έπίκριση του έργου άντι κριτικοί θεάτρου τήν έκαμαν Κριτικοί από τήν Κρήτη!

A. M.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΊΨΕΝ

Η ΚΥΡΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ*

Καλό μου φαίνεται να πούμε μερικά λόγια στους αναγνώστες του «Νουμά» για τό έργο αυτό του Ίψεν, τώρα που θα παιχτῆ για πρώτη φορά σ' Ελληνική σκηνή, σε λίγες μέρες, από τό θέατρο του Οίκονόμου.

*) Σ.Ν. Το έργο αυτό μας στάλθηκε για να μπει στο περσμένο φύλλο, μα έπειδή ἡ ύλη είχε κλονιστεί τó δημοσιεύουμε σήμερα.

πολιτεία άνεξάρτητα, μικρή ἢ μεγάλη· κι' οι πιο πολλοί ψηφίσανε να κηρυχτεί ἡ πόλεμος. Όντας όμως άνέτοιμοι, είταν άδύνατο να κινήσουν άμέσως σύμφωνα με τό ψήφισμα, παρά χωριστήκανε συναγριχημένοι να ποριστεί ἡ καθένας (4) τὰ σκόπιμα δίχως άνάβολας. Ός τόσο, ως να προμηθευτούν τὰ χρειαστά, κάθηκε άν ὄχι ένας χρόνος, μα' εκεί κοντά (5), και μόλις τότες πιάσανε φανερά τόν πόλεμο και πάτησαν τήν Άττική.

126. Στο μεταξύ στέλνανε στους Άθηναίους κι' έκαναν παράπονα, με τήν ιδέα να βρουν δυο γίνεται μεγαλύτερη άφορμή πολέμου, άν τυχόν δε συνακουστούν. Και πρώτα έστειλαν οι Λάκωνες γερόντους κι' άπαιτούσανε να διώξουν οι Άθηναίοι τό μολυσμό τῆς θεάς. Ο μολυσμός είταν κάτι τέτιο. Ζούσε άλλότες κάποιος Άθηναίος με τ' όνομα Κύλωνας, Όλυμπιονίκης, άθροπος από άρχοντικό γένος και πλούσιος, παντρεμένος κόρη του Θεαγένη του Μεγαρίτη, που στην τότε εποχή δυνάστεθε στα Μέγαρα. Άφτός ρώτησε τό Δερφικό μαντείο, κι' ὁ

4) Έκδότος. Ο Nattmann σωστά έκάστους.
5) Κ' εδώ κάποιο λάθος. Άντίς μὲν οὐ διατρίβη έλασσόν δε ίσως ὁ Θεουκίδης έγραψε μόνον οὐ διατρίβη.

Τό έργο αυτό είναι από τὰ νεώτερα δράματα του Ίψεν και γράφτηκε στα 1888 μετά τό Ρόσμπερ και πριν από τήν Έδα Γκάμπλερ. Παίχτηκε για πρώτη φορά στη Χριστιανία στις 12 του Φλεβάρη του 1889 και μετά λίγες μέρες άμέσως στο Βασιλικό θέατρο τῆς Κοπενάγης. Μετά παίχτηκε στο Βάιμπερ και διάφορα άλλα Γερμανικά θέατρα και έκτομα ύστερα από καιρό στο Γαλλικό «Theatre de l'Oeuvre». Η υπόθεσή του με δυό λόγια είναι αυτή:

Ένας γιατρός, κομάντι περασμένος στην ηλικία και χῆρος με δυό κόρες άρκετά μεγάλες, από τόν πρώτο του γάμο, παίρνει μια νέα γυναίκα ύστερικά και νεβρικά, τήν κόρη ενός φαροφύλακα.

Φυσικό είναι ότι σ' ένα τέτιο γάμο μια νέα γυναίκα δε βρήκε εκείνο που πόθησε, τὰ όνειρά της δέν ξεπληρώθηκαν. Έκεί είχε ύποσχεθῆ να γίνῆ άλλου ενός γυναίκα, ενός ναφτικού που κάποτε είχε περασῆ από κεί μ' ένα βαπόρι. Σ' αυτόν ζωντάνεθαν όλα τὰ παλιά όνειρά της.

Και να σου αυτός φανερώνεται μια μέρα για να ζητήσει ὄ,τι του άνήκει, τῆς ύπόσχεσης τήν εκπλήρωση.

Η γυναίκα ένῶ άπ' τῆ μια μεριά δε θέλει να πάῃ μαζί του, γιατί βρίσκει ότι έχει καθήκοντα, είναι νόμιμη γυναίκα άλλου, από τήν άλλη τραβιέται από τόν ξένο, παρασέρνεται, μένει δίχως θέληση και φτάνει ίσα με τό σημείο να ζητήσει από τόν άντρα της να διαλύσουν τό γάμο για να φύγῃ μ' αυτόν.

Μα στα ύστερα ἡ άγάπη του άντρός της νικάει. Τῆς λέει να πάῃ όπου θέλει γιατί βλέπει ότι άν ἡ λαχτάρα της μείνῃ άπλήρωτη θα βάλῃ σε κίνδυνο τήν ύπαρξή της, τήν άφίνει λεύτερη να κάνῃ ὄ,τι ποθεῖ,τῆς δίνει ὀλοκαίρη τήν εὐθύνη τῆς πράξης της.

Τότε εκείνη, όταν αιστάνεται ότι είναι πια λεύτερη και υπεύθυνη, όταν καταλαβαίνει μέσα σ' αυτή τῆ θυσία τό μεγάλο του άντρός της έρωτα, τότε άμέσως αλλάζει γνώμη και λέει του ξένου να φύγῃ.

Τώρα πλάθει μια νέα ζωή, τώρα αιστάνεται άγάπη για τόν άντρα της ὄσο κι' αυτός γι' αυτή, τώρα ὁ άγαπήτη τις δυό του κόρες σα δικές της.

*

«Αν μας έλεγε κανείς τήν υπόθεση χωρίς να διαβάσουμε ἢ να δοῦμε τό δράμα, θα τῆ βρίσκαμε τόσο

θεός του χρησιμότητος πῶς στοῦ Διός τῆ σκόλη τῆ πῶ μεγάλη ν' άρπαξεί των Άθηναίων τήν άκρόπολη. Πῆρε λοιπόν κάποια δύναμη από τό Θεαγένη, έπεισε και τούς δικούς του ν' ακολουθήσουν, και σαν ἦρθαν τὰ Όλύμπια τὰ Πελοποννησιώτικα, άρπαξε τήν άκρόπολη με σκοπούς δυναστικούς, θαρρώντας πῶς άφτῆ είναι του Διός ἡ σκόλη ἡ πῶ μεγάλη και πῶς δέν του είταν ξένος, άφου νίκησε Όλυμπιακόνε άγῶνα. Μα (6) άν ὄμως έλεγε ὁ χρησιμός και τῆς Άττικῆς τῆ σκόλη τήν πῶ μεγάλη ἢ άλλου πουθενά μέρους, άφτό μῆτε εκείνος στάθηκε να καταλάβει μῆτε ὁ Θεός τό δήλωνε—γιατί γιορτάζουνε και στην Άθήνα τὰ Διάσια που λέν ὄξω από τῆ χώρα, γενική σκόλη πολῦ μεγάλη του Δία του Μελίχου όταν (7) πολλοί θυσιάζουν ὄχι σφαχτά, παρά κάτι (8) προσφορές δικές τους ντόπιες—μα θαρρώντας πῶς ξέρει καταπαιάστηκε τῆ δουλιά. Κι' οι Άθηναίοι μόλις έμαθαν τό κίνημα, τρέξανε ὄχι τις έξοχές σύφυχοι νάν τούς χτυπήσουν, και καρτερών-

6) Τὰ λόγια ει δε εν τῆ Άττικῆ ως στα επεχειρις τῆ έργου μου φαίνονται νόθα.
7) εν ἡ πανδημεί. Νομίζω πανδημεί εν ἡ
8) Θύματα επιχώρια. Ο Σχολιαστής σα να βρήκε θύματ' άττα επιχώρια.

άπλη, ὄστε ὁ άπορούσαμε πῶς είναι δυνατό τὰ διάφορα επεισόδια που φέρνουν τό τελειωτικό ξεσπάσμα να κρατούν τό ενδιαφέρον του αναγνώστη ἢ του θεατῆ σε πέντε ὀλοκαίρες πράξεις.

Κι' όμως τό ενδιαφέρον γίνεται από στιγμή σε στιγμή περισσότερο και τό δράμα άρχίζει να μας μαγέθη, ὄπως μαγέθη ἡ θάλασσα τήν ἠρώισσά του.

Ίσως, και τό λέω μ' έπιφύλαξη γιατί είναι ὄλως διόλου άτομική μου γνώμη, τό δίστιμο του δραμάτου, χωρίς να είναι χειρότερο βίβαια από άλλων δραματικών, δέν είναι ὄμως από κείνα τὰ δεσίματα που μας έχει συνηθίση ὁ Ίψεν σε άλλα νέα δράματά του, όπου τὰ πρόσωπα περισσότερο κουνιούνται στη σκηνή παρά μιλάνε, μα, ίσως γι' αυτό, είναι από πολλά άπ' αυτά ὀραιότερο, ποιητικώτερο και έχει και κάποια ξεχωριστή γοητεία.

Τούτο ὄμως δε θα πῆ ότι και τὰ διάφορα επεισόδια δέν είναι σφιχτοδεμένα με τήν υπόθεση και ότι γίνονται έτσι για ποικιλία, ὄχι βίβαια, γιατί τό ένα φέρνει τ' άλλο τοιμάζοντας τῆς λύσης τήν τελειωτική στιγμή. Και ενεργούνε σ' αυτή με τις πράξεις τους, τις σύμφωνες με τις προτιμήσεις και τὰ νοήματα των ζωντανά ζωγραφισμένων χαρακτήρων τους, τὰ πρόσωπα του δραμάτου, που μας δείχνουν σύγκαιρα και τήν περικυκλωσά που ζούσε ἡ Έλλίδα, ἡ κυρά τῆς θάλασσας, εκείνα τὰ πρόσωπα που θα μας φαινόντουσαν πολλά και περιττά, και ὄτι παρατραβούνε με τούς διαλόγους τους τήν υπόθεση, άν ρίχναμε στο δράμα μια μόνη άπρόσεχτη ματιά.

Και ὄλα αυτά σ' ένα διάλογο που τίποτα δέν μπόδιζει να είναι φυσικός, γοργός και ποιητικός μαζί, γιατί μέσ' άπ' τὰ συνηθισμένα τῆς καθημερινῆς ζωῆς λόγια νοιώθουμε τόν ποιητῆ να πλανιέται στις φιλοσοφικές και κοινωνικές του ιδέες που τόσο καλά ξέρει να τις φωτίζει με του συμβόλου τῆ γοητεία.

*

Από τήν άρχῆ τῆς πρώτης πράξης άμέσως νοιώθουμε κάτι: να μας συνεπαίρη και σαν άέρας πρώτος να μας ὀδηγή στῆς Έλλιδας τούς πόθους και τούς καημούς.

Βλέπουμε τὰ δυό κορίτσια που στολίζουν τό σπίτι και τοιμάζουν μια γιορτῆ για τὰ γενέθλια τῆς πεθαμένης μητέρας τους. Σε λίγο ἡ Έλλίδα θα ῥθῆ να δῆ ὄλα αυτά, αυτή ἡ νέα γυναίκα που άλλιώς είχε φανταστῆ. Άλλα έπιθεύσε όταν αντί-

τας γύρω τούς πολιορκούσαν. Μα έπειδῆς περνούσε καιρός και τό καρτέριμα τούς ζῆμιωνε, έφυγαν οι πιο πολλοί τους, άφίνοντας τό φύλαγμα κι' ὄλα τὰ πάντα στα χέρια των έννιά άρχηγών, μ' άπόλυτη έξουσία νάν τὰ σιάξουν ὄπως στοχάζονται καλύτερα. Γιατί τότες τῆς περισσότερες δουλιές του κράτους τις φρόντιζαν οι έννιά άρχηγοί. Κι' οι πολιορκημένοι με τόν Κύλωνα βρισκόντουσαν άσχημα από στήρηση ψωμιού και νερού. Έτσι ὁ Κύλωνας με τόν άδερφό του ξεκόβουν οι άλλοι, καθώς είτανε στενοχωρημένοι και μερικοί τους μάλιστα πέθαιναν τῆς πείνας, καθίζουν πρόσπεφτοι στο βωμό τό μέσα στην άκρόπολη. Οι έπιπορτισμένοι τότες τό φύλαγμα, θαρρώντας τους πῶς πέθαιναν μέσα στο ναό, είπανε να σηκωθούν με τόν ὄρο πῶς δε θάν τους πειράξουν τό παραμικρό· μα' έπειτα τούς πῆγαν και τούς θανάτωσαν. Μερικούς (9) μάλιστα τούς ξεέκαναν, εταν κατά τό κατέβασμα τρέξανε να καθίσουν στους βωμούς τούς αφιερωμένους στις Σεμνές Θείες. Από τούτο είτανε γνωστοί ως οι μολυσμένοι κι' άμαρτωλοί τῆς Θεάς, κι' εκείνοι και τό γένος τους. Άφτους τούς μολυσμένους τούς ξόρισαν μια

9) Τὰ λόγια καθεζομένους δε τινας ως στα εν τῆ πόλει μου φαίνονται νόθα.

κρυζε τὴ θάλασσα ἀπὸ τὸ Φάρο πού ὁ πατέρας τῆς εἶταν ἐπιστάτης καὶ τὸ μάτι τῆς χανότανε στοῦ ὠκεανοῦ τ' ἀτέλειωτα.

Ἡ θάλασσα καὶ τὰ ὄνειρά τῆς εἶχαν γίνῃ ἓνα.

Ποτὲ δὲν εἶχε ταξιδίεψῃ, ἀλλ' ἴσως γι' αὐτὸ περσύτερο ἢ θάλασσα τὴν τραβοῦσε πρὸς τὸ ἄγνωστο, τὴν τραβοῦσε καὶ σύγκαίρα τὴν τρώμαζε.

Ἐκεῖ στὸ φάρο, μέσα στὰ ὄνειρά τῆς, γνώρισε καὶ τὸν ἄνθρωπο πού τοῦ ὑποσχέθηκε νὰ γίνῃ δικιά του. Καὶ τὴν ὑπόσχεση τὴν ἔδωσε τὴν ἴδια τὴ βραδυὰ πού αὐτὸς σκότωσε τὸν καπετάνιο του, ἐνῶ τὰ ἤξερε αὐτὴ! ὅλα, τῆς εἶπε πῆ ὁ ἴδιος.

— Καὶ σ' ἓνα τέτιον ἄνθρωπο ἔδωκες ὑπόσχεση; Τῆς λέει ὁ ἄντρας τῆς, ὅταν τοῦ κάνει αὐτὲς τίς ξομολόγησες.

— Δὲν μποροῦσα νὰ κάνω κι' ἄλλῶς, ἤμουνα δίχως θέληση μπροστά του, μὲ τραβοῦσε καὶ μὲ τρώμαζε σύγκαίρα.

Καὶ α' τὸς λοιπὸν σὲν τὴ θάλασσα...

*

Ἐπειτα παρακάτου λέει, ὅτι μιλοῦσανε μαζί οἱ δύο τους ὅπου κι ἂν βρισκέντουσαν μόνο γιὰ τὴ θάλασσα, γιὰ τὰ μπουρίνια, γιὰ τίς σκοτεινὲς βραδιές, μὰ καὶ γιὰ τίς μπουνάτσες καὶ γιὰ τίς λιόλουστες μέρες. Ὑστερα λέγαν γιὰ τίς φάλαινες, τίς φώκες, γιὰ τοὺς γλάρους, τὰ σκυλόφαρα καὶ γιὰ ὅ,τι ἄλλο βρίσκεται στὸν ἀπέραντο ὠκεανό.

— Καὶ τότε μοῦ φαινότανε, λέει ἡ Ἑλλίδα, ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ὄντα θὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια γεννιά πού εἶναι καὶ αὐτὸς.

— Καὶ γὼ στὸ τέλος νόμισα, ὅτι καὶ γὼ εἶμουν τοῦ ὠκεανοῦ πλάσμα.

*

Τώρα τρία χρόνια παντρεμένη μέσα στοὺς τέσσερις τοίχους τοῦ σπιτιοῦ τῆς, ὅπου μόνο ψάρια τοῦ γλυκοῦ νεροῦ βλέπει μέσα στὸ ψροτρόφι, ἄλλο δὲ σκέφτεται παρὰ τὴ θάλασσα καὶ τὸ παλιό τῆς φίλο μ' ὅλα τὰ δέκα χρόνια πούχει νὰ τὸν δῇ. Δὲν μποροῦσε νὰ συνηθίσῃ σ' αὐτὴ τὴν καινούργια κατάσταση.

— Δὲ σοῦ φαινόταν ὅτι τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ μας, πού πέθανε λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὴ γέννα του, μοιάζαν μὲ τὴ θάλασσα, ἄλλαζαν τὸ χρῶμα τους ὅπως ἀλλάζει καὶ κεινὴ τὸ δικό τῆς;... Μοιάζαν μὲ τὰ μάτια κεινοῦ.

φορὰ οἱ Ἀθηναῖοι, καθὼς ὕστερα κι' ὁ Κλεομένης ὁ Σπαρτιάτης, συμπράττοντας μὲ τὸ ἀντίθετό τους κόμμα σ' ἐποχὴ περισπασμῶν, κι' ὄχι μοναχὰ ξόρισαν τοὺς ζωντανούς, παρὰ ξέθαψαν καὶ τῶν πεθαμένων τὰ κόκκαλα καὶ τὰ πέταξαν ὄξω ἀπὸ τὰ σύνορα.

127. Ἀπὸ λοιπὸν τὸ μολυσμὸ ἀπαιτοῦσαν οἱ Λάκωνες νὰ διωχτεῖ τὰχα ἀπὸ ζῆλο πρὸς τὸ θέλημα τῶν θεῶν (10), ἀληθινὰ ὅμως ἐπειδὴ ἤξεραν τὸν Περικλῆ τοῦ Ξανθίππου πὼς τὸν ἀγγίξε ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μητέρας του καὶ νόμιζαν πὼς, ἂν ἀπὸ τὸς ξοριστεῖ, θὰ βροῦν ἀντίκρου μαλακώτερους τοὺς Ἀθηναίους. Ὅχι πὼς περιμέναν καὶ τόσο νὰ πάθει τίποτα τίτιο, ὅσο θαρροῦσαν θὰν τὸν κακοβάλουνε μὲ τοὺς πατριώτες τους, πὼς τὰχα μέρος χρωσταοῦν τὸν πόλεμο καὶ στὸ δυστύχημά του. Γιατὶ ὄντας ὁ σημαντικώτερος τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀθηναῖος καὶ κανονιστῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ τόπου ἀντίστηκε αἰώνια στοὺς Λάκωνες, καὶ δὲν ἔφινε κχιμὰ παραχώρηση, παρὰ ἐσπρωχνε τοὺς Ἀθηναίους στὸν πόλεμο.

A. Π.

40) Τοῖς θεοῖς. Νο. 113 τῆ 127.

— Ποτὲ δὲ θὰ μπορέσω, πρέπει νὰ τὸ καταλάβῃς τώρα, νὰ γίνω ἡ πραγματικὴ γυναίκα σου, λέει τ' ἄντρός τῆς.

*

Ἐδῶ βλέπουμε πάλι σ' αὐτὸ τὸ δρᾶμα τὴν κυρίαρχη ἰδέα τοῦ Ἴψεν γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, μὴ ἐλευθερία πού πρέπει παντοῦ σ' ὅλες τῶν ἀνθρώπων τίς σχέσεις νὰ ὑπάρχη καὶ ἀκόμα περσύτερο στὸ γάμο πού κανονίζει τὴ σχέση δυὸ ἀνθρώπων γιὰ βλάκαίρη τὴ ζωὴ.

Τὴ λευτεριά ἀγναντέβει καὶ ἡ Ἑλλίδα ὅταν κοιτάζει τὴ θάλασσα, τὸ ἀπεριόριστο αὐτὸ στοιχεῖο πού ὅλη τὴ γῆς περικυκλώνει καὶ ὅλο τὸν κόσμο ἔχει δικό του.

Ἡ θάλασσα εἶναι ἐκείνη πού σκορπάει μὲ τοῦ πολιτισμοῦ τὴν πρόοδο σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη τὴ λευτεριά. Αὐτὴ μὲ τὸ θυμὸ τῆς καταστρέφει ὅ,τι ἐμπόδιο βρεῖ μπρὸς τῆς. Κανίνας καταχτητῆς δὲν μπόρεσε οὔτε ἓνα κομάτι τῆς νὰ κανῆ δικό του τὰ κύματα θὰ παράσερναν κάθε σημάδι πού θᾶδειχνε τὰ σύνορα στὰ νερένια του βασιλεία.

Εἶναι πάντα λευτερεῖ γιατί ἔχει τὴ λευτεριά μέσα τῆς.

Θάλασσα θὰ πῆ λευτεριά.

Ἀλλὰ καθὼς ἡ θάλασσα ἐνῶ σὲ βάζει σὲ πειρασμό, σὲ τραβάει καὶ σὲ σέρνει στὸ ἄγνωστο, σύγκαίρα σὲ τρώμαζει μὲ τοὺς κιντύνους τῆς καὶ τὴν ἀτέλειωτη ἔχτασή τῆς, ἔτσι καὶ ἡ λευτεριά ἐνῶ ἀπὸ τὴ μὴ μεριά σὲ βάζει σὲ πειρασμό σὲ τραβάει καὶ σὲ παρασέρνει, ἀπὸ τὴν ἄλλην ὅταν συλλογιστῆς τίς διάφορες δυσκολίες, ὅταν σκεφτῆς τίς διάφορες εὐθύνες, ὅλα αὐτὰ πού σὰ Μοῖρα τὸν ἄνθρωπο βαρύνουν, ἀμέσως ἔρχεσαι στὰ σύγκαλά σου.

Ἡ ἐλευθερία γίνεται ἐλευθεριότητα γιὰ ὅποιον δὲν ξέρει νὰ λογαριάσῃ καλὰ ὅλες τῆς τίς συνέπειες, λέει κάπου ἄλλου ὁ Ἴψεν.

*

Καὶ νὰ τώρα στὴν Ἑλλίδα, τὴν Κυρά τῆς Θάλασσας, φανερώνεται ὁ παλιὸς φίλος, ὁ ναυτικὸς ἐκείνος πού στὰ μάτια τῆς φαινόταν ὅτι βγαίνει ἀπὸ τὴ θάλασσα, γιὰ νὰ τὴ λευτερώσῃ καὶ νὰ τῆς δείξῃ τὸ ἄγνωστο.

Εἶναι ἡ στιγμή αὐτὴ, στιγμή τρώμου ἀρχαίας τραγωδίας. Ἡ δρᾶση πού ἴσα μὲ τώρα μὰς παρασέρνει, μὰς τραβοῦσε, τώρα μὰς τρώμαζει, παίθ-

νοῦμε καὶ μεις στὸ φνέρωμα τοῦ ξένου κάτι ἴδιο σὲν τὴν Ἑλλίδα.

Τὸ πρόσωπο ὅμως αὐτὸ, ὅσο συμβολικὸ καὶ ἂν φαίνεται, ὅσο καὶ ἂν συμβολίζῃ τὸν ἀπαιτητῆ τῆς λευτερίας τοῦ ἀτόμου, τὸ φέρνει ὁ Ἴψεν τόσο φυσικὰ καὶ τόσο καλὰ προετοιμαζέει τὴν εἰσοδὸ του, ὥστε δὲ μὰς κάνει τὴν ἐντύπωση τοῦ ἀφύσικου. Ἄν μάλιστα σκεφτοῦμε, ὄξω ἀπὸ τὰ σύμβολα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ναυτικὸς, ἓνας ἄνθρωπος πού πάντα στὴ θάλασσα ἐζήσε, μακρυὰ ἀπὸ κάθε κοινωνικὸ περιορισμό, θὰ δοῦμε ὅτι δὲν εἶναι καθόλου παράξενο αὐτὸς νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ ζητᾷ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ὑπόσχεσης, πού πῆρε ἀπὸ μὴ γυναίκα μὴ μέρα σὲ μὴ ἄκρη γῆς πού βρεχόταν ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ τὰ κύματα. Πρέπει κανεὶς νὰ ζήσῃ μὲ τέτιους ἀνθρώπους γιὰ νὰ δῇ πόσο ἡ ἀφέλειά τους τρέχει μπρὸς ἀπὸ τὴν ἀποφασισμένη πρόοδο τῶν γραμματισμένων. Δὲ βασανίζουν πολὺ τὰ πράματα, γι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει ἀπόφαση παρὰ ἐχτέλεση. Αὐτὸ ζητᾷ καὶ ἡ δουλειά τους.

Μόλις φανερώνεται, ἡ Ἑλλίδα, καθὼς εἶπαμε, τραβιέται καὶ μένει δίχως θέληση, ἀλλ' ἴσα μὲ τὴ στιγμή πού ὁ ἄντρας τῆς τῆς δίνει τὴ λευτεριά καὶ τὴν ἀφίνει ν' ἀντικρύσῃ μονάχη τῆς ὅλες τίς συνέπειες καὶ τίς εὐθύνες. Τότε ἀφίνει στὴ μπάντα κάθε ὄνειρο καὶ λέει τοῦ ἄντρός τῆς:

— Τώρα εἶμαι δικιά σου, γιατί ἔρχομαι σὲ σίνα θεληματικὰ, τώρα εἶμαι λευτερεῖ, μπορῶ νὰ διαλέξω. εἶμαι ἓνα ὄντο πού ἔχει τὴν εὐθύνη στὴς πράξες του.

Κι' ἀμέσως ὁ Ἴψεν προφταίνει νὰ μὰς δείξῃ τὴν ἀλλαγὴ σὲ μερικὰ ἀγάπης λόγια πού ἡ ἡρώισσά του λέει στὴν Ἑλλδα, στὴ μικρὴ κόρη τ' ἄντρός τῆς τὸ Ἴψενικό αὐτὸ διαβολάκι. Εἶναι τὰ πρῶτα ἀγάπης λόγια πού ἀκούει ἀπὸ τῆς μητρικῆς τὸ στόμα, ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια, καὶ κρατοῦσε γι' αὐτὸ κρυφὸ παράπονο:

Τώρα ἡ Ἑλλίδα πλαθεῖ γύρω τῆς μὴ νίξ ζωὴ. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ζήσῃ ὅπως λαχτάρησε.

— Ὅταν γίνεται κανεὶς στεριανὸς δὲ βρίσκει πάλι εὐκολα τὸ δρόμο πού πάει στὴ θάλασσα, λέει ἡ ἴδια στὸν καθηγητῆ Ἀρνωλμ πού θὰ πάρῃ γυναίκα του τὴν προγονὴ τῆς Μπολέττα.

*

Σύγκαίρα μὲ τὴ λύση ὁ συγγραφέας μὰς φέρνει τὴν ἔνωση αὐτὴ γιὰ νὰ μὰς δείξῃ ἴσως τὴν ἀντίθεση πού βρίσκονται οἱ δύο χαραχτῆρες, ὁ πραχτι-

— Ἡ σκά φη εἶ ναι σκά φη, καὶ τὰ σὺ κα σὺ κα.

— Ἡρ θε πὰ λε Πα σκα λιά μὲ τάρ νι καὶ μὲ ταῦ γά.

κρόκος, κρότος, κλα δι, κλει δι, κλη μα, κριμα, κρα νί ο, θρα νί ο, κλά δεσ, κά δος, κλώνος, κῶ γος, κρα τῶ, κρά ζω, κρινω, κλαίω, κλα δεύω, κλει δώνω, κρυώνω.

Τὸ κλη μα κλα δεύεται τὴν ἄ νοι ξη. Μὲ τὸ κλα δευ τή ρι κλα δευ ου νε τὰ κλα διά καὶ τὰ κλω νά ρια. Τὸ κλη μα κά νει πρῶτα ἀγου ρί δεσ. Ἡ ἀ γου ρί δα γί νει ται στα φύ λι. Ἀ πὸ τὰ στα φύ λια γί νει ται τὸ κρα σί.

Ὁ κρόκος τοῦ αὐ γοῦ εἶ ναι κί τρι νος. — Μὲ τὸ κλει δι κλει δῶ νει ται ἡ κλει δα ριά. — Τὸ λου λού δι τοῦ κρι νου εἶ ναι μυ ρου δᾶ το.

Ἐ χω ἔ να βα ρε λά κι, x' ἔ, ει δυὸ λο γιῶ κρα σά κι.

πλά κα, πλά τη, πλῆ θες, πλῆ γῆ, πλώ ρη, πρῶ τη, πρῆ νος, πρᾶ σο, πλύ νω, πνί γω, λίμνη, πρύμη, πλά τα νος, πρᾶ σι νος, κα πνί ζω, πρέ πει, πλέ χνω, πρὸ βα το.

ΡΩΜΑΙ-ΓΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙ

ΑΡΦΑΒΗΤΑΡΙ

Βραβεμένο στὸ διαγωνισμὸ τοῦ «Νουμᾶ» (Κοίταξε φύλλα 205 καὶ 206 τοῦ «Νουμᾶ»)

ΔΥΟ ΣΥΦΩΝΑ

ΜΕ ΦΩΝΗΝΤΟ Ἡ ΔΙΦΤΟΓΓΟ

σχύλος, στῦλος, σπίνος, σκίνος, σκέπη, στέγη, σφυρί, σκoi νι, Πάσκα, σκά φη, σπιθα, σφήνα, στόμα, στε νος, κόσκι νο, κάστα νο, σκε πάζω, νυστάζω, στέκουμαι.

Ὁ σχύλος εἶ ναι πι στὸ ζῶ ο. Ὁ σχύλος ἔχει κε φάλι, κορμί, τέσσερα πόδια καὶ οὐρά. — Τὸ σῶμα τοῦ σχύλου εἶ ναι τριχῶτό. — Ὁ σχύλος τὴ νύχτα στὰ σκοτεινά γαυγίζει. — Φυλάει τὸ σπῆτι.

— Ἡ σκά φη εἶ ναι σκά φη, καὶ τὰ σὺ κα σὺ κα.
— Ἡρ θε πὰ λε Πα σκα λιά μὲ τάρ νι καὶ μὲ ταῦ γά.
κρόκος, κρότος, κλα δι, κλει δι, κλη μα, κριμα, κρα νί ο, θρα νί ο, κλά δεσ, κά δος, κλώνος, κῶ γος, κρα τῶ, κρά ζω, κρινω, κλαίω, κλα δεύω, κλει δώνω, κρυώνω.
Τὸ κλη μα κλα δεύεται τὴν ἄ νοι ξη. Μὲ τὸ κλα δευ τή ρι κλα δευ ου νε τὰ κλα διά καὶ τὰ κλω νά ρια. Τὸ κλη μα κά νει πρῶτα ἀγου ρί δεσ. Ἡ ἀ γου ρί δα γί νει ται στα φύ λι. Ἀ πὸ τὰ στα φύ λια γί νει ται τὸ κρα σί.
Ὁ κρόκος τοῦ αὐ γοῦ εἶ ναι κί τρι νος. — Μὲ τὸ κλει δι κλει δῶ νει ται ἡ κλει δα ριά. — Τὸ λου λού δι τοῦ κρι νου εἶ ναι μυ ρου δᾶ το.
Ἐ χω ἔ να βα ρε λά κι, x' ἔ, ει δυὸ λο γιῶ κρα σά κι.
πλά κα, πλά τη, πλῆ θες, πλῆ γῆ, πλώ ρη, πρῶ τη, πρῆ νος, πρᾶ σο, πλύ νω, πνί γω, λίμνη, πρύμη, πλά τα νος, πρᾶ σι νος, κα πνί ζω, πρέ πει, πλέ χνω, πρὸ βα το.

κός της Μπολέττας και ο φανταστόπληγτος ύστερος της 'Ελλιδας.

'Η Μπολέττα για να φύγει από το σπίτι αυτό, που είναι για αυτήν σαν ξένο, για να γνωρίσει τον κόσμο, παραδίδεται να κάμη άντρα της τον παλιό της καθηγητή, πράμα που αν της τόλεγαν άλλοτες θα τόπερνε για άστειο.

'Ετσι άφίνει χωρίς καμιά ελπίδα το συφορισμένο και άρρωστιάτη Λύνκσαντ που του φαίνεται ότι αν τον σκίφτεται και τή σκίφτεται θα γυρίση εκεί μιά μέρα μεγάλος καλλιτέχνης.

Και αυτός εΐταν μιά φορά θαλασσινός, ένα ναβάγιο μάλιστα στάθηκε αίτια της άρρώστειας του, μα τώρα είναι φχαριστημένος γιατί εΐτσι άναγκάστηκε 'ν' άφίση τελειωτικά τή θάλασσα και να μείνη λύτερος στο τεχνικό του ζετύλιγμα.

Τί θαμάσια που σατυρίζει εδώ ο Ίφεν, στον άρρωστο και ιδεολόγο αυτό νέο, τους άρρώστους της σημερινής κοινωνίας που με όλα τα μεγάλα όνειρά τους δε θα μπορούσαν ποτέ να κάνουν τίποτα στη ζωή.

'Επήγαν στη θάλασσα, ή θάλασσα δε τους δέχτηκε, ναβάγησαν, άρρώστησαν εξ αίτιας της, και τώρα είναι φχαριστημένοι για την άρρώστεια τους αυτή επειδή φαντάζονται ότι τώρα θα μπορούσαν κάτι να κάνουν!... είναι φχαριστημένοι που άφισαν τή θάλασσα!

Μου φαίνεται άσκημο να κλείσω τή μελέτη μου χωρίς να πώ δυό λόγια στους ήθοποιούς που θα παίξουν αυτό το έργο.

'Η 'Ελλίδα είναι, καθώς είδαμε, μιά ύστερική και νεβρική γυναίκα που ζή με την φαντασία της και τα όνειρά της μέσα όμως στον περιορισμό που βρίσκεται λαχταράει τή λευτεριά της και σ' αυτή άπάνω πλάθει όνειρα.

Δέν ξέρω ποιά θεατρίνα θα παίξη αυτό το μέρος, σαν καλλιτέχνηδες όμως που είναι θα πόθησε και αυτή πολλές φορές τή λευτεριά της και πολλά όνειρα θα έπλασε μέσα στις οίκογενειακές και τις άλλες της ζωής στενοχώριες και μέσα στους κοινωνικούς περιορισμούς που τήν έμποδίζουν να ενεργή σύφωνα με τή θέλησή της για τής τέχνης της το ζετύλιγμα. Αυτό γίνεται σε κάθε τεχνίτη, γιατί ή Τέχνη θέλει πρώτα άπ' όλα λευτεριά.

Στή λευτεριά αυτή τή ματια της άς ρίξη, τα όνειρά της άς θυμηθεί, όταν θα βγή να παίξη, και θα πετύχη.

Χρειάζεται ακόμα μεγάλη προσοχή στον ήθοποιό που θα παίξη το ρόλο του Βάνζελ.

Αυτός είναι ένας συγκαταβατικός χαρακτήρας που άγαπάει τή γυναίκα του με όλη τήν ήρεμία της γεροντικής ηλικίας, αλλά άς μη ξεχνάμε ότι είναι και γιατρός και δέν τήν κοιτάζει μόνο τή γυναίκα του αλλά και σαν άρρωστή του, και στο τέλος δοκιμάζει, όλα για όλα, το πιο δυνατό γιατρικό, ή ζωή ή θάνατος.

Το λέν αυτό για να μην τύχη και παραξηγηθεί και τον πάρουν για κανένα άπ' αυτούς τους γελοιούς τύπους της φάρσας που τρέχουν πίσω άπ' τις γυναίκες τους κάνοντας όλα τ' άνόητα θελήματά τους.

'Αν έπαιξε τέτιο ρόλο άλλοτες σε κωμωδία ο ήθοποιός αυτός, καλά θα κένη να τον ξεχάση.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΧΟΡΝ

ΕΒΕΝΟΙ ΑΝΤΙΑΛΛΟΙ

ΟΕΡΩΤΑΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ

(JEAN LAHOR)

Στήν 'Αφρική, τόλόμαυρο ρηγόπουλο, θλιμένο, Τis άμετρος τις σκλάδες του τις έβαρέθη πιά 'Από τή χώρα άπόμακρα στον κίμπο έχει χτισμένο 'Ένα παλάτι σκοτεινό, και πάει κάθε βραδιά.

Κάθεται εκεί μιά λιόνταινα τρανή μέσ' στο παλάτι, Και λυγρή και λύτερη γυρνά του περβολιού Τά μάκρη φέγγει στη νυχτιά τ'άγέλαστο της μάτι: Κι' άστραπολάμπει, θύμηση βραδιάς κολοκαριού.

Και κάτω από τους Φοίνικες, ο γήλιος σαν πεθαίνει, Του ρήγξ ο γιός νειρεύεται στη λιόνταινα σιμά: Αυτή έχει γσίρη κατά γή: πιστή κ' έρωτερμένη, Και στο ξανθό της μέτωπον ο μαύρος άκουμπά.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ.

Βλέπουμε κι' όλας σ' όλες τις ιστορίες και σ' όλη τήν άγια Γραφή, πως άμα ήθελε ο Θεός να βοηθήση ένα λαό, δέν τόκανε με τα χαρτιά παρά με τα να ξεδιαλέξη ένα άντρα ή δυο, που κυβερναούν καλύτερα από όλα τα συγγράμματα και τους νόμους Δέν έξαρτάται από τα χαρτιά ούτε από το λογικό, μόνον έξαρτάται από το να στείλη ο Θεός στον κόσμο τους κατάλληλους άντρες.

Martin Luther 1483-1546.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για τήν 'Ελλάδα Δρ. 10. - Για το 'Εξωτερικό) Φρ. χρ. 10

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΙΒΛΕΤΑΙ: Στα κίόσκια της Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιόδρομου (Οφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, 'Εξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία 'Εστίας' Γ. Κολάρου και Σακέτου (όδος Σταδίου, άντικρύ στη Βουλή).

'Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΔΕΝ

Ξέρουμε αν ή τελευταία άπόφαση της Εύρώπης λευτερώνει ή ξανασκλαβώνει τήν Κρήτη, μα κι αν καταλαβαίνουμε τίποτε δε μās επιτρέπεται νάν το πούμε, γιατί δε μās άρρσει νανακατευόμαστε σε ξένες δουλιές. Το ζήτημα της Κρήτης κατάντησε, βλέπετε, ή το καταντήσανε οι Κρητικοί, ζήτημα άποκλειστικά Κρητικό. Για νάν το φέροννε ίσαμε δω που το φέρανε κανένα δε ρωτήσανε: ούτε τήν Εύρώπη, ούτε τήν 'Ελλάδα, ούτε τον Προίγκηπα. Ρωτήσανε μοναχά τον εαυτό τους, κάνανε δηλ. του κεφαλιού τους, κ' εΐτσι σε κανένα δέν έχοννε σήμερα να δώσουνε λόγο, ούτε δίνοννε σε κανέναν τήν άδεια νάν τους ρωτήσει τί είναι αυτό που κάνανε.

Μπορούμε όμως, όσο ξένοι κι αν είμαστε στο Κρητικό ζήτημα, να πούμε κάτι που λέγεται, δίχως να μαστε ύποχρεωμένοι νάν το πι-

'Α γέρας φυ σά. Τδ καρά βι ά πλώ νει τά παν νιά και σκί ζει τή θά λασ σα. Τδ καρά βι ε χει πλώ ρη και πρύ μη.

Τήν ά νοι ξη δ λα είναι πρά σι να. Τά χόρτα πρα σι νί ζου νε. Τά πρό βα τα βό σκου νε στά πρά σι να χορ τάρια. Τά παι δά κια παί ζου νε στήν πρα σι νά δα. Τδ ά η δό νι τρα γου δά μέ σα στο χλω ρδ κλα δι.

πρίνος—κρίνος, βλέπει—πρέπει κλαδι—κλειδι, κρόκος—κρότος.

πέτρα, φύτρα, λίτρα, τρύπα, τρία, τρυπά-νι, τραπέζι, κίτρο, τράγος, τρυφερός, τρέμω, τρώω, τραβάω, τρυπώ, τρίβω, τρίβω.

'Ο τράγος είναι ζωηρό ζωο. Τρώει τρυφερά χόρτα. 'Εχει τρίχες. Είναι τριχωτός. 'Ο τράγος ά γα πά να πη δά και να τρέχη.

'Ο ναύ της τραβά κουπί. 'Ηβάρκα τρέχει με όρμη. Τράβα ναύτη το κουπί για να πάμε στο νησί.

Τά λύνω, στέκου νε: τά δένω, τρέχου νε. Τι είναι;

φύτρα — λίτρα — χύτρα
τρέχω — τρέμω — τρώω
τρίβω — τρυπώ — τρίβω

άχνη, πάχνη, άράχνα, τέχνη, χρώμα, χρόνος, χνούδι, παχνί, χλωρός, χλιαρός, χήσιμος, άχτώ, έχτες, χτένι, χτενίζω, χτυπώ, χτίζω, ρίχνω, ψάχνω, δείχνω.

Το χειμώνα κείνει κρύο. Το πρωί πέφτει πάχνη. 'Η πάχνη είναι παγωμένο νερό. Το νερό άμα κρυώση πολύ, γίνεσαι πάχνη, χιόνι, ή λάζι, πάγος. άμα ζεσταθί, γίνεσαι χλιαρό και άχνίζει.

Τδ καλό παιδί σηκώνεσαι πρωί, πλένεσαι, χτενίζεσαι με το χτένι. —Τδ καλό παιδί είναι άχτένιστο, άταχτο. ρίχνει πέτρες, χτυπά τα άλλα παιδιά.

'Ο καιρός είναι χρήματα.

φλώρι, φλόγα, φλέβα, φλούδα, φλαμμούρι, φλογέρα, φλοκάτα, φλογερός, φλυαρία, κόφτω, ράφτω, πέφτω, φτάνω, άφρίζω, βαφτίζω, φλογίζω, φράγη, δάφνη, νέφτι, έφτά.

'Ο κήπος έχει φραγή. 'Η φραγή έχει πόρτα. 'Η πόρτα έχει άνώφλι και κατώφλι. 'Ο κήπος έχει μιά δάφνη. 'Η δάφνη είναι πικρή. 'Εκεί μέσα είναι και μιά φλαμμουριά. 'Η φλαμμουριά κείνει φλαμμούρι. Τδ φλαμμούρι γίνεσαι γιαντικό. Τδ πίνουμε όταν είμαστε κρυωμένοι. Τδ νέφτι άνάφτει και κείνει φλόγα. Τδ σαπούνι άφρίζει. 'Ο φλύαρος λέει φλυαρίες. βρούσι, βρίζα, βροχή, βρόμη, βράδυ, βράχος, ραβδί, βιβλίο, βραβείο, βλαβερός, βροχερός, βρέχει, βλέπει, βλάφτει, του βλο.

Βρέχει, βρέχει! Πέφτει ψιλή βροχή. 'Η βροχή ποτίζει τα χόρτα. 'Η βρίζα και ή βρόμη είναι φυτά. Τδ νερό της βρούσης εγίνετολό. 'Ο δρόμος εγίνε βρωμερός. 'Η ψιλή βροχή βλάφτει τα φυτά. Σήμερα ο καιρός είναι βροχερός. 'Η βδομάδα έχει έφτά μέρες. Τέσσερεις βδομάδες κάνουν ένα μήνα.

βρέω—τρέχω βράχος—τράγος
βροχή—βρόμη βρίζα—ρίζα
βροχερός—τρομερός—τρυφερός.